

Yttrande

2024-04-30

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till
sara.karlsson@regeringskansliet.se
Diarienummer: U2024/00229

Handläggare:
Josefin Thoresson
Dnr: 2024-00120

Yttrande avseende Förslag till ändringar för att öka mobiliteten tidigt i den akademiska karriären

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, har granskat innehållet i rubricerad promemoria och lämnar härmed sitt remissvar. Formas ställningstagande till förslagen i promemorian redovisas nedan, tillsammans med våra kommentarer gällande de delar där Formas har specifika synpunkter på förslagen.

Sammanfattning

- Formas välkomnar förslagen till ändringar av högskolelagen för att öka mobiliteten tidigt i den akademiska karriären. Intentionen bakom de två förslagen är lovvärd och visar på en ambition att främja mobilitet som Formas ställer sig bakom.
- Formas ser positivt på förslaget till ändring av högskolelagen för att möjliggöra förenade anställningar mellan högskolan och andra sektorer, inom fler områden än de som är definierade idag. Vi menar dock att det i samband med dessa ändringar är viktigt att lärosätena genom sitt arbetsgivaransvar är mycket uppmärksamma på de effekter för den enskilda forskaren, dennes arbetsmiljö och framtida karriärmöjligheter sådana delade anställningar kan innebära.
- Formas tillstyrker förslaget om att tidsgränsen för anställning som biträdande lektor från doktorexamen ska vara högst fem år eller högst sju år efter avlagd doktorexamen. Detta stämmer väl överens med den utveckling vi genomför i Formas särskilda stöd riktat till forskare tidigt i karriären.
- Formas föreslår att regeringen därutöver överväger ett tillägg i högskolelagen med innebörden att anställning utanför högskolan ingår i avräkningsbar tid vid anställning som biträdande lektor. Detta i syfte att stödja mobilitet från andra sektorer och öppna för den som arbetat inom en annan sektor att återuppta en forskarkarriär.
- Formas vill betona att det krävs mer än de föreslagna ändringarna av högskolelagen för att uppmuntra till mobilitet. Frågor om meriteringssystem och kultur behöver utvecklas, främst på lärosäten och hos forskningsfinansiärerna. Men regeringen behöver även åtgärda formella hinder för Sveriges förmåga att attrahera och behålla utländsk arbetskraft till högskolan, som kommer av migrationslagstiftningen och andra regelverk.

Formas ställningstagande

Formas anser att mobilitet är viktigt för att uppnå och upprätthålla forskning och utbildning av hög kvalitet. Goda förutsättningar för mobilitet gör att svenska lärosäten kan konkurrera om de bästa talangerna, ger förutsäglichheter för relevant och excellent forskning samt bidrar till utbildning av högsta kvalitet. Ökade möjligheter för mobilitet bidrar även till mer dynamiska forsknings- och innovationsmiljöer och stärker möjligheten att ta fram kunskap av hög kvalitet som bidrar till ett hållbart samhälle. Vi instämmer helt i vikten av mobilitet inom alla de tre dimensioner som promemorian tar upp, nämligen individers mobilitet mellan högskolan och andra sektorer, mellan olika svenska lärosäten och mellan lärosäten i andra länder. Formas menar att det är viktigt att de regelverk som finns, men också meriteringssystem inom högskolan, inte utgör hinder för mobilitet.

Formas ställer sig positivt till de remitterade förslagen

De föreslagna ändringarna i högskolelagen stämmer väl överens med de utvecklade mål och vägval som Formas gjort i utformningen av vårt karriärstöd för forskare tidigt i karriären. Formas arbetar genom denna utlysning för att skapa bättre förutsättningar för mobilitet, för forskare att ta nästa karriärsteg och stimulerar mobilitet till andra lärosäten. Utlysningen innehåller även stöd till högskolorna för att kunna ta ett större strategiskt arbetsgivaransvar och stödja unga forskares karriärer. Formas utlysning skiljer sig från andra mobilitetsstöd genom att även uppmuntra mobilitet till annan relevant samhällssektor, i syfte att främja kunskap- och kompetensspridning mellan sektorer. Utlysningen tillåter sökande med en karriärålder upp till sju år efter doktorsexamen, i linje med hur andra nationella och internationella forskningsråd arbetar.

Viktigt att vara uppmärksam på konsekvenserna av delade anställningar

Att möjliggöra delade anställningar med arbetsgivare utanför högskolesektorn för biträdande lektorer har potential att berika forskningens innehåll och stimulera möjligheten för forskning att nå praktik, det vill säga spridning och användning av den kunskap som tas fram. Formas finansierar exempelvis flera forskningsprojekt där forskare och användare får möjlighet att verka i varandras miljöer. Det har bidragit till ökade kontaktytor mellan forskning och praktik, nya nätverk och spridning av den kunskap som tas fram (se exempelvis Grafström & Jonsson 2023)¹. Vi delar därför bilden som ges i promemorian att denna möjlighet med delade anställningar bör finnas för alla forskningsområden.

Vi ser dock att det kan finnas fallgropar med delade anställningar, vad gäller den enskilda forskarens arbetsvillkor och arbetsmiljö. Vi menar därför att det i samband med dessa ändringar är viktigt att lärosätena genom sitt arbetsgivaransvar är mycket uppmärksamma på de effekter för den enskilda forskaren och dennes arbetsmiljö sådana delade anställningar kan innebära.

Det står inte heller klart hur anställningen utanför akademien kommer att vara meriterande för forskarens fortsatta akademiska karriär. Formas ser en viss risk att delade anställningar i praktiken

---

¹ Grafström, M. & Jonsson, A. (2023) Från "Fund and forget" till "ringar på vattnet". Uppföljning av Formas kommunikations- och nyttiggörandeutlysningar. Formas R8:2023.

innebär en återvändsgränd för den som vill fortsätta som forskare, i alla fall inom vissa områden där sådana delade anställningar inte tidigare funnits.

Överväg ett tillägg i högskolelagen angående avräkningsbar tid vid anställning som biträdande lektor

Formas föreslår att regeringen utöver de förändringar som tas upp i promemorian överväger ett tillägg i högskolelagen med innebörden att även anställning utanför högskolesektorn ingår i avräkningsbar tid vid anställning som biträdande lektor. Idag är föräldraledighet och sjukskrivning avräkningsbar tid och vi föreslår att anställning utanför högskolesektorn skulle kunna räknas av på samma sätt. Vi menar att en sådan förändring skulle stödja mobilitet från andra sektorer till högskolorna, och förenkla för den som arbetat inom en annan sektor att återuppta en forskarkarriär. Detta bör gälla generellt, det vill säga för samtliga ämnesområden och forskningsinriktningar.

Andra systemhinder för mobilitet behöver åtgärdas

Formas anser avslutningsvis att det krävs mer än de föreslagna ändringarna av högskolelagen för att uppmuntra mobilitet. Till stora delar handlar detta om hur meriteringssystemet för forskare är utformat och kulturen kring det, det vill säga hur mobilitet värderas och uppmuntras för den som vill göra en akademisk karriär. Dessutom finns det andra formella hinder för Sveriges förmåga att attrahera och behålla utländsk arbetskraft till universitet och högskolor. Detta är viktigt att adressera, och vi ser därför positivt på att utredningar om detta pågår med syftet att stärka Sveriges möjligheter att attrahera och behålla högkvalificerad internationell kompetens samt utreda förutsättningarna för utländska doktorander och forskare i Sverige.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Kuylenstierna, efter föredragning av forskningssekreterare Josefin Thoresson. I beredningen har även senior rådgivare Susanne Karlsson deltagit.

Detta beslut är fattat digitalt och saknar därför nammunderskrifter

Johan Kuylenstierna

Josefin Thoresson